

Українська мова.

Урок № 38.

Тема: Складні випадки словозміни дієслів *дати, їсти, відповісти, бути* та ін.

Мета: формування в учнів компетентностей дотримуватися основних морфологічних норм.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів: - знання складова: знає складні випадки словозміни дієслів; пояснює причини й закономірності відмінювання деяких дієслів; - діяльна складова: визначає й аргументує свою практичну діяльність з погляду додержання морфологічних норм; - ціннісна складова: відчуває відповідальність за власний рівень мовленнєвої культури.

Тип уроку: урок засвоєння нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Організаційний момент

Утворити нові дієслова за допомогою префіксів з-, зі-, с-.

дати, їсти, відповісти, бути

Обґрунтувати свій вибір, пояснити орфограми.

II. Актуалізація опорних знань

Прочитати речення, виписати вжиті дієслова та дієслівні форми.

Море поблискує злою блакиттю, водяний пил б'є його білим крилом. Вигнулось, знялось крило вгору і, пронизане сонцем, упало. А за ним хоче летіти друге і третє. Здається, що незнайомі блакитні птахи налетіли раптом на море і б'ються завзято грудьми, піднявши вгору білі широкі крила... Вітер заганняє дихання назад у груди. Взяв дерева за чуба і почав гнути до землі... Все здригнулось на острові-кораблі, що несеться по морю на чорних вітрилах (За М. Коцюбинським).

Запитання для аналізу

- У чому особливість дієслова як частини мови?
- Чим розрізняються різні форми дієслова?

Записати прислів'я, додаючи особові закінчення дієслів. Визначити дієвідміну.

1. Не пита.. добрий жнець, чи широкий загонець.
2. Не той господар землі, що по ній брод.., а той, хто по ній плугом ход.. .
3. Скаж..— не верне.., напиш..— не зітр.. .
4. Хліборобська нива люб.. вчасні жнива.
5. Як будеш рано орат.., то не буд.. бідув.. .
6. Де господар не ход.., там нивка не род.. .

7. Той лиха не зна..., хто вчасно засів.. .

8. Як буд.. рано орати, то не буд.. бідувати. (З народної творчості)

Поставити подані дієслова в усіх особових формах однини і множини теперішнього часу. Підкреслити і пояснити чергування приголосних.

Терпіти, ловити, сипати, хотіти, казати, косити, чистити, полоскати, ломити, гуркотіти, пекти, вертіти.

III. Повідомлення теми, мети, завдань уроку

IV. Опрацювання навчального матеріалу

Дослідження-узагальнення. Робота з інфокартками

Окрему архаїчну дієвідміну мають дієслова: дати, їсти, вісти (у сучасній мові тільки з префіксами — відповісти, розповісти) і бути.

Опрацювати інформаційні картки, узагальнити особливості словозміни поданих дієслів.

Інфокартка № 1. За зразком дієвідмінювання дієслова дати провідміняти дієслова їсти, розповісти.

Особа Теперішній час 1-ша дам дамо 2-га даси дасте 3-тя дасть дадуть

Методичний коментар. **У 3-й особі множини дієслова на -повісти, як правило, не вживаються, їхнє значення передається іншими словами: будуть розповідати, розповідатимуть, розкажуть; відповісти — дадуть відповідь; доповісти — повідомлять, прозвітують тощо.**

Інфокартка № 2. Проаналізувати зразки словозміни дієслова бути в теперішньому і майбутньому часі.

Особа Теперішній час Майбутній час однина множина однина множина 1-а є (єсть) є буду будемо 2-а є є будеш будете 3-я є (єсть) є буде будуть

Методичний коментар. **Від дієслова бути вживається тільки форма є, що заступає всі інші форми (інколи в поетичній мові для 1-ї та 3-ї особи однини — єсть); зрідка вживаються ще архаїчні форми: для 2-ї особи однини — еси, а для 3-ї особи множини — суть.**

У майбутньому часі дієслово бути має закінчення I дієвідміни.

V. Закріплення нового матеріалу

Уставити пропущені в закінченнях дієслів букви е, є, и, ї. Дієслова записати у дві колонки: 1) зі вставленими буквами е, є; 2) зі вставленими буквами и, ї.

Збира..ться, каж..мо, спровад..мо, очіку..те, потривож..ш, пиш..ш, звар.. те,
чист..ш, змож..мо, онов..ться, унад..ться, вір..мо, бор..ться, туж..ш, зчеш..те,
зневір..теся, виправ..ться, пошл..мо, скроп..мо, бач..ш, оглян..шся, сто..те,
сид..мо, доглян..те.

V. Систематизація й узагальнення знань

VI. Підсумок уроку

Відкритий мікрофон

- Цей урок навчив мене...
- На уроці я дізнався про...
- Тепер я зможу...

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ. 1.Повторіть теоретичні матеріали.

2. Завдання. Запишіть текст, вставляючи пропущені букви.

*Це був світ творен..ий ч..орною з..млею синім небом травами ц..вітом
весняних дерев запахами чистого повітря співом пташок, — світ, який він міг
щ(і,и)ро, (по)синівс..кому назвати річним, світ, який його народив і до якого він
зб..ріг глибоке вдячне почут..я... Приїхавши вчора додому він почав
прислухатися до того відгуку(відголосу), яке мало в його єстві все те, що він
угледів у своєму селі, все, що побачив у бат..ківс..кій хаті. І йому ставало
(де)далі впевн..ніше надійніше, бо він(таки) мав міцний корінь, і той корінь ще
був у землі, брав із неї соки... Йому було (по)справжньому добре, от хіба що
дивний смуток (не)полишав його, дивний смуток, який наче був для н..ого
(не)зрозумілим голосом минулого, до якого він ще мав прислухатис.. і втямити
(по)новому, глибше... Хата їхня стояла на сільській околиці. Відразу за городом
лежали зелені поля і, буйні у своїй в..сняній яскравості, слались до обрію. Іван
пройшовся поза городами, і з кожного обійстя пахло йому ц..вітом дерев, і
вес..ло та клопітливо гули бджоли (За Є. Гуцалом).*